

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA
NACIONALNOG MEHANIZMA ZA SPEČAVANJE TORTURE
O POSETI
CENTRU ZA ZADRŽAVANJE STRANACA U VRANIDOLU

Za: G. Ekrem Mustafa, Ministar
Ministarstvo Unutrašnjih Poslova

Kopija: Gđa. Duda Balje, Presednica
Komisija za ljudska prava, polnu ravnopravnost, nestala lica i peticije

G. Valon Krasniqi, Direktor
Departman za Državljanstvo, Azil i Migraciju

G. Selman Nimanaj, Direktor
Centar za Održavanje Stranaca

Priština, 23 april 2019. godine

UVOD

U skladu sa članom 135. stav 3. Ustava Republike Kosovo, i člana 17. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Nacionalni mehanizam Ombudsmana za sprečavanje torture (NMST) posetio je Centar za zadržavanje stranaca u Vranidolu.

NMST prema članu 17. Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu, može da poseti u svako vreme i bez najave sva mesta gde se drže lica lišena slobode, uključujući ovde i mesta gde se drže strana lica lišena slobode, čiji je boravak u Republici Kosovo u suprotnosti sa važećim zakonima i koja su predmet prinudnog vraćanja iz Republike Kosovo.

Na osnovu ovog mandata, NMST je 13. februara 2019. posetio Centar za zadržavanje stranaca (u daljem tekstu „CZS“). CZS funkcioniše u okviru Departmana za državljanstvo, azil i migraciju (DDAM) i Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP). Prema članu 2. Uredbe (MUP) br. 03/2014 o funkcionisanju Centra za pritvor stranaca (u daljem tekstu „Uredba“), u ovom centru smešteni su stranci koji su predmet prisilnog udaljavanja kao i stranci za koje se smatra da ugrožavaju javnu bezbednost, radi provere njihovog identiteta ili iz drugih razloga.

Cilj posete

Cilj ove posete je monitoring poštovanja prava stranaca koji se drže u CZS-u, prava koja su utvrđena Zakonom o strancima, Zakonom o azilu, Uredbom o funkcionisanju Centra za pritvor stranaca i međunarodnim standardima o ljudskim pravima kao i primena preporuka NMST upućenih nadležnim organima putem izveštaja sa preporukama, koji je objavljen dana 2. maja 2018. godine.¹

Takođe tokom posete razmotreno je i pitanje procedura prijema, upoznavanje stranaca sa njihovim pravima, tretman i smeštaj, zdravstvena zaštita, koja im se pruža, istinski kontakt sa spoljnim svetom, osoblje CZS-a i osoblje obezbeđenja, njihova adekvatna obuka i priprema za rad sa ovom kategorijom, disciplinske mere koje se mogu izreći strancima u CZS-u i način njihovog izvršavanja, pravo na žalbu na takve mere i drugi aspekti.

Sastav monitoring ekipe

1. Monitoring ekipa u sastavu od rukovodioca NMST, pravnog savetnika za prevenciju torture, jednog psihologa-savetnika, jednog lekara-savetnika, i jednog savetnika za socijalni radnik, dva eksperta Saveta Evrope (u svojstvu posmatrača).

Saradnja osoblja CZS i NMST tokom posete

2. Tokom posete CZS-u, osoblje Centra je pružilo NMST-u punu saradnju. Ekipa je bez zakašnjenja imala pristup svim prostorijama Centra. Ekipi su obezbeđene sve informacije za obavljanje zadataka i omogućeno je intervjuisanje lica koja su bila na zadržavanju bez prisustva službenika obezbeđenja i drugih službenika u CZS-u.

Pritvor stranaca kao krajnje sredstvo

¹ Izveštaj sa preporukama nacionalnog preventivnog mehanizma o poseti Centru za zadržavanje stranaca u Vranidolu, objavljen dana 2. maja 2018. godine. Vidite o tome na adresi: <https://www.oik-rks.org/2019/02/22/raport-me-rekomandime-vizite-ne-qendren-e-mbajtjes-per-te-huajt-ne-vranidoll/>.

3. U pogledu međunarodnih standarda za ljudska prava, pritvor (slanje stranih na zadržavanje) treba da bude poslednje sredstvo, koje državni organi mogu da primene za udaljavanje sa teritorije stranca koji je predmet prisilnog povratka. NMST primećuje da Zakon 04/L-219 o strancima, Republike Kosovo predviđa da druge alternativne mere imaju prioritet u odnosu na slanje stranca na zadržavanje.² Takođe, Evropski komitet za sprečavanje torture (u daljem tekstu: KPT), u standardima postavljenim 2017. godine, predviđa da pritvor stranca po zakonu o strancima treba da bude poslednja mera i da drugim alternativnim merama treba dati prednost.³

Proceduralne garancije tokom pritvora

4. Član 8. Uredbe utvrđuje da prijem u Centru vrši se u skladu sa nalogom za pritvor stranca u Centru, kojeg izdaje Direkcija za migraciju i strance (DMS). Prilikom predaje stranca u Centru, DMS treba da dostavi: nalog za pritvor u Centru, nalog za prinudno udaljenje, kao i nalog za dobrovoljno udaljenje ako je izdat, izveštaj policijskog službenika, uključujući i procenu rizičnosti, potvrdu o oduzetim dokumentima i stvarima, kao i oduzete dokumente i stvari. Dalje, prema Uredbi Centar potvrđuje prijem stranca putem prijemnice⁴. Na osnovu dosijea prisutnih stranaca, NMST je primetio da su organi poštovali gore navedene kriterijume, koji su utvrđeni u Uredbi.
5. NMST primećuje da utvrđeni standardi od strane KST izričito propisuju da svi pritvoreni stranci kao ilegalni emigranti od trenutka lišenja slobode treba da uživaju tri osnovna prava na isti način kako ih uživaju i druge kategorija lica lišena slobode. Ova prava su: *da imaju pristup advokatu odbrane, da imaju pristup lekaru i da imaju mogućnost upoznavanja njihovih najbližih ili treće stranke po njihovom izboru sa činjenicom da su pritvoreni.*⁵
6. NMST takođe primećuje da KST, u izveštaju o poseti u Holandiji 2007. godine, u stavu 36. izričito utvrđuje:

*“Po mišljenju Evropskog komiteta za sprečavanje torture, pritvoreni stranci zbog emigracije (bilo da su oni tražioci azila ili ne) treba da imaju pravo da od trenutka njihovog lišenja slobode informišu osobu po njihovom izboru o njihovom stanju, da imaju pristup lekaru i advokatu. Dalje, pritvoreni stranci zbog emigracije, trebaju se upoznati izričito, i bez odlaganja, na jeziku kojeg oni razumeju, o njihovim pravima i postupcima koji se sprovode u njihovom slučaju. U tu svrhu, pritvorenicima zbog emigracije treba na sistematski način pružiti dokumenat koji sadrži ovu informaciju; dokumenat treba da bude raspoloživ na najčešće govorne jezike dotičnih lica i ako je neophodno trebaju biti na raspolaganju i usluge prevodioca. Dotična lica (pritvorenici) treba da potvrđuju da su oni upoznati sa njihovim pravima na jezik kojeg oni mogu da razumeju“.*⁶

² Zakon br. 04/L-219 o strancima, član 97, stav 2.

³ KPT, Standardi objavljeni u martu 2017. godine o pritvoru stranih lica. Više o tome vidite na adresi: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

⁴ Član 7. Uredbe o Centru za pritvor stranaca.

⁵ Evropski Komiteti za sprečavanje torture, 19-ti opšti Izveštaj Evropskog komiteta za sprečavanje torture, stav 81, nē: <http://hudoc.cpt.coe.int/eng#%7B%22CPTSectionID%22:%5B%22p-standards-inf-2009-27-part-en-3%22%5D%7D>.

⁶ Vidi na: <http://hudoc.cpt.coe.int/eng#%7B%22CPTSectionID%22:%5B%22p-nld-20070607-en-14%22%5D%7D>, (14.3.2018).

7. Na osnovu odredaba Zakona br. 04/L-219 o strancima u Republici Kosovo, stranac, koji se smešta u CSZ upoznaje se u pismenom obliku, na jednom od službenih jezika i na engleskom jeziku, o pritvoru u Centru za zadržavanje, koji sadrži razloge pritvora, rokove pritvora, pravo da obezbedi svoju pravnu zaštitu, kao i da kontaktira sa svojim najbližim”.⁷
8. Što se tiče prava stranca da kontaktira sa konzulatom ili ambasadam države, NMST primećuje da Zakona o strancima utvrđuje pravo stranca da upoznaje diplomatsko ili konzularno predstavništvo o svom pritvoru.⁸ Takođe KST u 19-tom Opštem izveštaju, kao osnovno pravo smatra pravo stranog pritvorenika da kontaktira konzulat zemlje iz koje dolazi.⁹
9. Prema Uredbi stranac koji je smešten u ovom Centru ima sledeća prava: informisanje o pravu na žalbu za pritvor u Centru, pravo na besplatnu pravnu pomoć, pravo na prevodioca na svom jeziku ili na jeziku kojeg on/ona razume, pravo na komunikaciju sa relevantnim domaćim ili međunarodnim organima i organizacijama, kao i sa nevladinim organizacijama.¹⁰
10. U vezi prava pritvorenih stranaca, u Izveštaju sa preporukama, objavljenim 2. maja 2018. godine, NMST preporučio je nadležnim organima *“Za sva njihova prava i obaveze, stranci trebaju biti obavешteni putem posebnog dokumenta, na jeziku kojeg oni razumeju i u kojem potvrđuju da su razumeli svoja prava i obaveze.”* Tokom posete, NMST je primetio da nadležni organi još uvek nisu primenili ovu preporuku.
11. NMST je primetio da u svim hodnicima CZS rade sigurnosne kamere, što je dodatna zaštita od fizičkog zlostavljanja, kao i zaštita osoblja od lažnih optužbi. Međutim, tokom posete u CZS-u, 26. februara 2019. godine, NMST je obavешten da nisu sve sigurnosne kamere u funkciji. U izveštaju o poseti u irskoj 2010. godine, KST je smatrao da postojanje sigurnosnih kamera jedna od garancija protiv fizičkog zlostavljanja u centrima gde borave lice lišene slobode.¹¹
12. Što se tiče prava na informisanje na svom jeziku, ili na jezik kojeg strani pritvorenici razumeju i prava da imaju usluge prevodioca, NMST je upoznat od strane CZS da MUP poseduje spisak prevodioca koji pružaju usluge prevođenja i na druge jezika za strance osim usluga na engleskom jeziku.
13. NMST, je tokom posete primetio da se stranci u CZS-u informišu o svojim pravima putem brošura koje su napisane na najčešćim jezicima, i na arapskom jeziku.

⁷ Zakon br. 04/L-219 o strancima, član 108.

⁸ Zakon br. 04/L-219 o strancima, član 114. stav 3.

⁹ Za više detalja vidi na: <http://hudoc.cpt.coe.int/eng#%7B%22CPTSectionID%22:%5B%22standards-inf-2009-27-part-en-3%22%5D%7D>.

¹⁰ Član 11 Uredbe, Standardi Evropskog Komiteta za sprečavanje torture, vidite na: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

¹¹ Izveštaj KPT-a o poseti Irskoj 2010. godine, stav 18, objavljen 2011. godine, na: <https://rm.coe.int/1680696c98>.

Zlostavljanja

14. Tokom posete NMST-a, u Centru je bilo prisutno dva pritvorena strana lica. NMST je kontrolisao njihove dosijee i takođe je realizovao intervju u sobama gde su oni bili smešteni bez prisustva službenika SZS-a i osoblja obezbeđenja. NMST nije primio nijednu žalbu od intervjuisanih lica za fizičko zlostavljanje, prekomernu upotrebu fizičke sile ili za ponašanje osoblja obezbeđenja i službenika CZS-a, koje ne bi bilo u skladu sa poštovanjem njihovog dostojanstva.

Incident od 7. decembra 2018.godine

15. Tokom kontrole evidencije i dosijea lica smeštenih u ovom centru, NMST je primetio da je 7. decembra 2018. godine jedan od pritvorenih stranaca prekršio pravila CZS-a, ispoljavajući problematično ponašanje, i tom prilikom mu je izrečena disciplinska mera: pravo na slobodne aktivnosti, rekreaciju, TV, internet, sportske ili kulturne aktivnosti u trajanju do pet dana. NMST je intervjuisao dotično lice i nije prihvatio žalbe u vezi sa njegovim tretmanom od strane osoblja CZS-a i osoblja obezbeđenja.

Besplatna pravna pomoć

16. Prema členu 29 Uredbe, stranim licima se pruža savetovanje, pravno zastupanje i kada je to potrebno i sudska pomoć. Ovo pravo može se pružati besplatno na zahtev stranog lica. Strano lice ima pravo da kontaktira bilo koju Nevladinu organizaciju, Agenciju za pravnu pomoć, koje pružaju besplatnu pravnu pomoć.
17. Tokom *ad-hoc* posete CZS-u 26. marta 2019. godine, NMST je obavešten da su DDAM i Agencija za besplatnu pravnu pomoć u pregovorima za potpisivanje memoranduma o saradnji i na taj način strancima u CZS će pružiti besplatne pravne usluge. To je potvrdila i Agencija za besplatnu pravnu pomoć i DDAM.

Materijalni uslovi

18. Tokom posete Centru, NMST je posetio dve zgrade gde se drže stranci, uključujući sve prostorije kao što su: sobe za intervjuisanje, soba za izolaciju, spavaće sobe, porodične sobe, sobe za aktivnosti odraslih, koje su opremljene TV-ima, kartama, šahovskim tablama, i takođe u jednom kutku bila je biblioteka sa malim brojem knjiga, soba za dečje aktivnosti opremljena igračkama, koje su projektovane prema standardima, soba gde se omogućuje obavljanje verskih aktivnosti, kuhinja koje je kompletirana nameštajem, kao i vešarnica dovoljno opremljena za kapacitet Centra. Sve sobe pružaju pristojan smeštaj, grejanje i dovoljno prirodnog i veštačkog osvetljenja, kao i tuševе koji su bili u veoma dobrom stanju. Stranci u CZS-u mogu imati pristup tuševima kad god žele. NMST smatra da su uslovi smeštaja CZS-u na veoma dobrom nivou

Hrana

19. Svi stranci dobijaju tri dnevna obroka. Dnevna hrana sadrži 2000 kalorija i dovoljna je u količini.¹² Uredba propisuje da se stranci u CZS-u služe posebnom hranom iz zdravstvenih razloga i za posebne potrebe. Isto tako, prema Uredbi, strancima se servira

¹² Član 36 Uredbe.

hrana i prema preporuci lekara. Deca treba da dobiju adekvatnu hranu za razvoj. Ako religija stranca propisuje pravila vezana za hranu, rukovodilac Centra garantuje njihovo poštovanje.¹³ Prema Direkciji, MUP je ugovorio kompaniju koja snabdeva CZS hranom.

Režim

20. Član 24. stav 1. Uredbe utvrđuje da svaki pritvoreni stranac u Centru ima pravo na provetranje najmanje dva (2) sata dnevno u spoljnim prostorijama Centra. Zbog zdravstvenih razloga rukovodilac centra može da produži vreme provetranja
21. KST, u utvrđenim standardima u martu 2017. godine, za pritvor stranaca zbog emigracije, naglašava značaj jednog režima koji sadrži što više aktivnosti. Prema KST-u, što je duži period zadržavanja stranaca, toliko treba sprovoditi aktivnosti koja se pružaju njima.
22. NMST je primetio da Centar ima mali sportski teren koji je opremljen pratećim elementima, gde bi stranci mogli da igraju fudbal i košarku. Izveštajem o poseti CZS-u tokom 2016. godine, koji je objavljen 2017. godine, NMST je ohrabrio relevantne organe da povećaju svoje napore za pružanje mogućnosti za konkretne sportske aktivnosti i druge aktivnosti za strance u ovom Centru. NMST pozdravlja korake preduzete od strane nadležnih organa za stvaranje uslova za pružanje konkretnih sportskih aktivnosti i drugih aktivnosti za strance u CZS-u.
23. Prema navodima Direkcije, CZS planira da prilagodi dve prostorije u kojima će se instalirati opreme za igre, čime će se povećati rekreativne sportske aktivnosti za strance u zadržavanju.

Osoblje Centra za zadržavanje stranaca

24. Osoblje CZS sastoji se od rukovodioca i jednog službenika. Tokom posete, NMST je upoznat da je osoblje obezbeđenja obučeno za obavljanje zadataka fizičke zaštite zgrade i imovine, međutim nisu obučeni da rade sa stranim licima koja su lišena slobode, koji su prema Zakonu o strancima predmet prinudnog vraćanja. Standardi KPT-a propisuju da osoblje za obezbeđenje u pritvorskim centrima za strance treba da bude pažljivo odabrano i da pohađa odgovarajuće obuke.¹⁴
25. Dalje KPT propisuje da pored posedovanja razvijenih kvaliteta u oblasti interpersonalne komunikacije, osoblje Centra treba da prihvati razne kulture pritvorenih lica, i najmanje nekoliko njih da poseduju odgovarajuće jezičke sposobnosti. Dalje, KPT ističe da oni treba da razlikuju moguće simptome reagovanja kao rezultat stresa koji se pojavljuju kod pritvorenih lica, i da preduzimaju odgovarajuće mere.
26. Isto tako, KPT naglašava da karakter jedne institucije pritvora za strance zbog emigracije ne treba da bude tipa zatvora, što znači da osoblje koje radi u centrima za zadržavanje stranaca ne treba da bude opremljeno gumenim bičevima, lisicama ili *pepper spray* i

¹³ Član 36 Uredbe.

¹⁴ Standardi KPT-a za pritvor stranih lica, objavljen 2017. godine, vidi: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

preporučila je da se takva oprema ne nosi na način kojim bi bila vidljiva od strane stranaca.¹⁵

27. Prema službenicima CZS-a, osoblje obezbeđenja u CZS-u, u sklopu njihove opreme imaju lisice i gumene bičeve. Tokom posete, NMST je primetio sa osoblje obezbeđenja nosi opremu koju ima na raspolaganje na način kojim bi mogla jasno da se vidi od strane stranaca koji su pritvoreni.

Korišćenje fizičke sile od strane službe bezbednosti

28. Prema Uredbi, služba obezbeđenja može upotrebiti silu samo kao poslednje sredstvo, ako je to neophodno za samoodbranu, odbranu i bezbednost stranaca ili za očuvanje opšteg reda i bezbednosti unutar Centra. Upotreba sile treba da bude zakonita, proporcionalna i opravdana za neophodne ciljeve.¹⁶ Isto tako, Uredba propisuje da svaku upotrebu sile treba prijaviti rukovodiocu Centra.¹⁷

Zdravstvena zaštita

29. Što se tiče zdravstvenih usluga, Zakon 04/L-219 o strancima propisuje da Pritvorni centar treba da ispuni sve uslove ljudskog postupanja i poštovanja ljudskih prava zajamčenih Ustavom Republike Kosovo i da omogući pružanje zdravstvenih usluga.¹⁸
30. Dalje, Uredba propisuje da stranac tokom boravka u CZS-u ima pravo na lekarsku pomoć. Medicinsko osoblje vrši opšti lekarski pregled stranca pritvorenog u Centru za pritvor stranaca.¹⁹
31. Strancima koji su u pritvoru u CPS lekarska pomoć se pruža od strane najbližeg porodičnog medicinskog centra (PMC) i, po potrebi, obezbeđuju se za sekundarne bolničke usluge ili na Univerzitetskom kliničkom centru (UKCK), gde im se takođe pružaju tercijarne zdravstvene usluge. Obzirom da CPS još uvek nema medicinsko osoblje, iako je NMST, Izvještajem sa preporukama, koji je objavljen 2. maja 2018. godine, preporučio da CPS treba da ima na raspolaganju najmanje jednu medicinsku sestru. NMST je primetio da su zdravstvene ustanove dobro pripremljene i da ispunjavaju prostorne zahteve, ali nemaju neophodan inventar zdravstvene zaštite (opremu, lijekove, potrošni materijal, itd.).
32. Što se tiče psiholoških usluga predviđenih članom 41 Uredbe, NMST je primetio da iste usluge pruža psiholog koji je angažiran od strane Isusove službe za izbeglice.

Značaj početnih lekarskih pregleda

33. Što se tiče važnosti početnih lekarskih pregleda, KPT navodi: "*Najmanje jedna osoba kvalifikacijom medicinske sestre treba da bude prisutna svakodnevno u svim centrima za neregularne imigrante. Takva osoba treba da vrši početni medicinski pregled novo primljenih (posebno zbog prenosivih bolesti, uključujući tuberkulozu), da primi zahteve*

¹⁵ Evropski komitet za sprečavanje torture, Pritvoreni zbog emigracije, objavljeni standardi 2017. godine, na: <https://rm.coe.int/16806fbf12>, (15.3.2018)

¹⁶ Član 21, stav 1, Uredbe.

¹⁷ Član 21, stav, 2 Uredbe.

¹⁸ Zakon br. 04/L-219 o strancima, član 107, stav 2.

¹⁹ Član 13 Uredbe.

za medicinski pregled, da garantuje osiguranje i distribuciju lekova, da vodi medicinsku dokumentaciju i nadgleda opšte higijenske uslove.”²⁰

34. NMST smatra da je uzimanje anamneze, odnosno zdravstvene evidencije za život i trenutno zdravstveno stanje je od velikog značaja u identifikaciji ne samo prenosivih bolesti ili povreda, već i lica sa mentalnim problemima, lica korisnika supstanci i koji su izloženi riziku od samo-povređivanja i pokušaja samoubistva. Prema tome, uzimanjem prave istorije, vrši se sprečavanje budućih pojava.
35. Uredba propisuje da nakon smeštaja stranog lica u Centar, u roku od 24 sata, stranac šalje na lekarski pregled u UKCK (ili neku drugu zdravstvenu ustanovu), pod policijskom pratnjom (DMS).

Poverljivost medicinskih usluga u CPS-u

36. Uredba propisuje da svi medicinski nalazi treba da se čuvaju u dosijeu stranca i u sistemu za upravljanje podacima. Medicinska dokumentacija se vodi poverljivo i u skladu sa odredbama Zakona br. 03 / L-172 o zaštiti ličnih podataka.
37. KPT, u standardima postavljenim za pritvor zbog imigracije, određuje: *“Medicinsku poverljivost bi trebalo poštovati na isti način kao i u zajednici; posebno, medicinski kartoni neregularnih migranata ne bi trebali biti dostupni nemedicinskom osoblju nego, upravo suprotno, trebali bi ih držati pod ključem medicinski tehničar ili lekar. Čak šta više, sve medicinske preglede treba obavljati izvan slušnog dometa i – osim ako dotični lekar drugačije zahteva u konkretnom slučaju.”²¹*
38. Tokom posete, NMST je primetio da se u CPS-u terapija koju je odredio lekar daje od strane prisutnog osoblja, a ne od strane zdravstvenih stručnjaka, a dešava se da se i lečenje rane obavlja od strane osoblja koje nije pohađao nijednu obuku za pružanje usluga primarne zdravstvene zaštite. Takođe, NMST je primetio da se zdravstveni izveštaji čuvaju zajedno sa opštim dosijeom stranca (koji je na raspolaganju da može da se vidi) i ne postoji poverljivost. Dosije se čuva u elektronskom i fizičkom obliku.
39. Takođe NMST smatra da nije primenjena preporuka: „CPS treba da vodi protokole kao u nastavku: protokol o izolaciji, o telesnim povredama, samopovređivanju, pokušaju samoubistva, seksualnom zlostavljanju i smrti.“

Disciplinske mere

40. Prema Uredbi, disciplinske mere koje se mogu izricati strancu su: usmena ili pismena opomena, obaveza održavanja i čišćenja Centra, ukidanje prava za slobodne aktivnosti, rekreaciju, TV, internet, ukidanje prava na kulturne i sportske aktivnosti u trajanju do 5 dana i izolacija do 48 sati.²²
41. Tokom kontrole evidencije i dosijea lica smeštenih u ovom centru, NMST je primetio da je 7. decembra 2018. godine jedan od pritvorenih stranaca prekršio pravila Centra, ispoljavajući problematično ponašanje u Centru, i tom prilikom mu je izrečena

²⁰ Ibid.

²¹ Vidi na: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

²² Član 44 Uredbe.

disciplinska mera *ukidanje prava na slobodne aktivnosti, rekreaciju, tv, internet, sportske ili kulturne aktivnosti, u trajanju od pet dana.*“

42. NMST primećuje da sadašnja Uredba, za razliku od prethodne Uredbe, predviđa da odluka o izricanju disciplinske mere treba da se preda i strancu kome je izrečena mera.²³ Tokom posete, NMST nije primetio dokaz da je strancu koji je bio podvrgnut disciplinskim merama izolacije uručena kopija odluke. Na osnovu toga, NMST je tokom posete preporučio rukovodiocu CPS-a da se evidentira činjenica dostavljanja kopije odluke o disciplinskoj meri stranca u pritvoru.
43. U Izveštaju sa preporukama, koji je izdat 2. maja 2018. godine, NMST preporučuje nadležnim organima: „*Uredba da sadrži posebnu odredbu koja predviđa da strancu kojem se izriče disciplinska mera treba predati kopiju odluke na jeziku kojeg on/ona razume.*“ Stoga NMST, preko Izveštaja sa preporukama, pozdravlja sprovođenje ove preporuke od strane nadležnih organa.
44. KPT standardi predviđaju da centri za pritvor stranih lica treba da imaju formalne disciplinske pravilnike. Ovi pravilnici treba da omoguće pritvorenicima pravo da budu saslušani u vezi dela za koje se navodi da su počinili i da pravo da se obrate najvišem organu vlasti protiv svake izrečene mere. Dalje, standardi KPT-a predviđaju da treba da se usvoje jasni disciplinski postupci koji omogućavaju pritvorenicima pravo da budu pismeno obavesteni o optužbama protiv njih, i da imaju mogućnost da pozovu svedoke u svoju korist.²⁴

Disciplinska mera izolacije u trajanju do 48 časova

45. NMST primećuje da Uredba predviđa izricanje mere izolacije u trajanju do 48 časova stranim licima u slučaju kršenja predviđenom Uredbom.²⁵ Tokom posete NMST je primetio da CPS nema poseban registar, gde su zabeležene potpune informacije, kao što su: datum ulaska i izlaska iz izolacije, osnova za izricanje takve mere itd. KPT, u standardima postavljenim za strance u pritvoru, naglašava važnost takvog registra.²⁶ NMST je primetio da se ovi podaci registruju samo u odluci rukovodioca CPS, kojom se stranom licu izriče disciplinska mera.
46. U izveštaji o poseti u Ukrajini 2009. godine, KST preporučio je ukrajinskim vlastima da strancu kome se izriče disciplinska mera izolacije treba predati kopiju relevantne odluke i informisati o mogućnošću podnošenja žalbe protiv odluke pred spoljašnjim organom, da garantuju strancima kojima se izriče ova mera redovan pristup tušu i da preispitaju pružanu režim za strance kojima se izriče ova disciplinska mera.

²³ Član 44, stav 3, Uredbe.

²⁴ Standardi KPT-a, objavljeni 2017. godine, pritvor stranih lica, tačka 7, vidi na: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

²⁵ Član 44, stav 2.24, Uredbe.

²⁶ Standardi KPT-a, vidi na adresi: <https://rm.coe.int/16806fbf12>.

47. Prema KPT-u, posebno treba da se preduzimaju koraci da bi se obezbedila mogućnost da imaju pristup dvorištu, koji je adekvatno opremljen za ventilaciju, najmanje jedan sat dnevno, i da imaju pristup opremi za čitanje i kupanje.²⁷
48. NMST primećuje da Uredba ne predviđa pravo stranca u izolaciji da izađe napolje na vazduh u spoljnoj životnoj sredini CPS. U tom smislu, NMST je odmah preporučio CPS-u da u skladu sa gore navedenim standardima dozvoli strancima kojima je izrečena disciplinska mera izolacije, da uživaju pravo na čist vazduh, da imaju pravo na kupanje i pristup materijalima za čitanje.

Monitorisanje i mehanizmi za podnošenje žalbe

49. Efikasni sistem za podnošenje žalbi je osnovna garancija protiv zlostavljanja u mestima gde se drže lica lišena slobode. NMST smatra da lica smeštena u ovim centrima trebada imaju mogućnost da podnesu žalbe unutar CPS i da se istima na poverljiv način omogući pristup odgovarajućem organu.
50. Član 19. Uredbe utvrđuje da strana lica imaju pravo na žalbu kod rukovodioca Centra u vezi sa uslovima prijema u Centru i ponašanjem osoblja. Žalbu razmatra DDAM. Dalje, Uredba utvrđuje da se u Centru postavlja jedna kutija za žalbe, kojom upravlja CPS. Prema Direkciji, strancima, putem brošura na različitim jezicima, odmah se obaveštavaju o njihovom pravu za podnošenje žalbe.
51. Što se tiče monitoringa, osim NMST-a, strana lica u Centru mogu u svakom trenutku da budu posećeni od strane UNHCR-a, IOM-a, Evropski komitet za sprečavanje mučenja, Međunarodni Crveni krst, Komitet Ujedinjenih nacija protiv mučenja. Uredba propisuje da rukovodilac Centra može da odobri pristup Centru i drugim relevantnim institucijama ili organizacijama.²⁸

Kontakt sa spoljnim svetom

52. Prema standardima KPT stranci u pritvoru treba da imaju mogućnost da budu u prikladnom kontaktu sa spoljnim svetom, (uključujući mogućnosti telefoniranja i prihvatanja poseta) i njihova sloboda kretanja u okviru centra za zadržavanje treba da bude ograničena što je manje moguće.²⁹ U skladu sa članom 25 Uredba stranac pritvoren u centru ima pravo da drži korespondenciju, prima pakete i ostale stvari. Isto tako, strancima u pritvoru je dozvoljeno da imaju posete.³⁰
53. Uredba utvrđuje da stranac ima pravo telefonske pozive po potrebi u trajanju od 5 minuta, počev od 09:00 do 16:00 časova svakog radnog dana.³¹ Prema Uredbi strancima se omogućuju i međunarodni pozivi. Tokom posete, NMST nije primio žalbe što se tiče prava na kontakt sa spoljnim svetom.

²⁷ Poseta KPT-a Ukraini, 2009. godine, stav 71. Više detalja o tome vidi: <https://hudoc.cpt.coe.int/eng#%7B%22sort%22:%5B%22CPTDocumentDate%20Descending,CPTDocumentID%20Ascending,CPTSectionNumber%20Ascending%22%5D,%22CPTSectionID%22:%5B%22p-ukr-20090909-en-17%22%5D%7D>.

²⁸ Član 27 Uredbe.

²⁹ Evropski komitet za sprečavanje torture, vidi na: <https://rm.coe.int/16806fbf12>, (14.3.2018).

³⁰ Član 27 Uredbe.

³¹ Član 26 Uredbe

Stoga, na osnovu nalaza tokom realizovane posete, **NMST preporučuje Ministarstvu unutrašnjih poslova:**

- NMST ponavlja preporuku da CPS treba da ima na raspolaganju najmanje jednu medicinsku sestru koja bi obavljala lekarske preglede tek primljenih, dala terapiju i brinula o medicinskim dosijeima stranaca u CPS-u.
- NMST ponavlja preporuku da CPS treba da vodi protokole kao u nastavku: protokol o izolaciji, o telesnim povredama, samopovređivanju, pokušaju samoubistva, seksualnom zlostavljanju i smrti.
- NMST ponavlja preporuku da osoblje obezbeđenja treba da pohađa adekvatne obuke za rad sa ovom kategorijom.
- NMST ponavlja preporuku da za sva njihova prava i obaveze, stranci trebaju biti obavesteni putem posebnog dokumenta, na jeziku kojeg oni razumeju i u kojem potvrđuju da su razumeli svoja prava i obaveze.
- Strancima kojima je izrečena disciplinska mera izolacije, da se omogući da uživaju prava u skladu sa standardima određenim od strane KPT (vidi stav od 45 do 48 ovog izveštaja).
- Usvojiti disciplinski pravilnik, koji će precizno navesti disciplinski postupak i prava stranok lica, kome je izričena takva mera.

U skladu sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („*Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom*“) i člana 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („*Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, [...] treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja*“), ljubazno vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,
Hilmi Jashari
Ombudsman